

Η ΑΣΚΟΥΜΕΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑ ΤΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΝ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΙΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Υπό τοῦ καθηγητοῦ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Φ. ΚΟΥΤΣΟΥΜΑΡΗ

Γενικοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Κέντρου Οικονομικῶν Ἐρευνῶν

Ὡς γνωστόν, ἡ Κυβέρνησις ἔχει ἀποδυθῆ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς μίαν προσπάθειαν προωθήσεως τῶν βιομηχανικῶν πρὸς τὴν ἐπαρχίαν. Τοῦτο φυσικὰ δὲν εἶναι τί ἰδιάζον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Πολλοὶ χῶροι ἀκολουθοῦν σήμερον πολιτικὴν ἀποκεντρώσεως τῆς βιομηχανικῆς τῶν δραστηριότητος ἐν τῇ προσπάθειᾳ τῶν ὄψεως, εἴτε ἐπιλύσουν προβλήματα ἀνίσου περιφερειακῆς ἀναπτύξεως καὶ οὕτω θεραπεύσουν σοβαρὰς περιφερειακὰς οἰκονομικὰς ἀνισότητας, εἴτε ἀπαλλαγῶν τῶν προβλημάτων μιᾶς ὑπερτρόφου ἀστικῆς συγκεντρώσεως.

Ἡ ἰδέα ὀπισθεν τοῦ μέτρου εἶναι κατὰ βάσιν ἡ ἐπίγνωσις τῶν χωρονομικῶν ἰδιοτήτων τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, εἰδικῶς δὲ τῆς σχέσεως ἣτις ὑφίσταται μεταξὺ τόπου ἐγκαταστάσεως τῆς βιομηχανικῆς δραστηριότητος ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τοῦ πέριξ χώρου ἀφ' ἑτέρου. Τοῦτο ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα τῆς κατὰ τὰ μεταπολεμικὰ ἔτη προαχθείσης γνώσεως σχετικῶς μὲ τὴν ὄλην διαδικασίαν οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Περιφερειακὰ μελέται εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας καὶ ἀλλαγῶν παρέσχον προσθέτους σοβαρὰς ἐνδείξεις ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς τοιαύτης σχέσεως.

Ἡ ἐπιθυμία ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος τῆς ὑπερβολικῆς συγκεντρώσεως εἰς τὴν περιοχὴν Ἀθηνῶν δέον νὰ θεωρηθῆ ὡς ἕτερον σοβαρὸν ἐπίσης κίνητρον τῆς υἱοθετηθείσης πολιτικῆς βιομηχανικῆς ἀποκεντρώσεως. Ὁμολογουμένως, ἡ τάσις αὕτη τῆς συγκεντρώσεως εἰς τὴν περιοχὴν πρωτευούσης ἔλαβε σοβαρὰς διαστάσεις κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον, μὲ μεγάλας προφανῶς ἀπαιτήσεις διὰ πάγια κοινωνικὰ ἐξοδα καὶ ἐπενδύσεις.

Τὰ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως υἱοθετηθέντα μέτρα ἐν σχέσει πρὸς τὸ πρόγραμμα τῆς βιομηχανικῆς ἀποκεντρώσεως εἶναι μᾶλλον πρόσφατα διὰ νὰ ἔχουν ἤδη ἀποδώσει οὐσιαστικὰ ἀποτελέσματα καὶ συνεπῶς διὰ νὰ δύνανται νὰ ἀξιολογηθοῦν δεόντως. Παρὰ ταῦτα, θὰ ἦτο δυνατόν, ἐπὶ θεωρητικῆς τουλάχιστον βάσεως, νὰ γίνονιν σχόλια τινὰ σχετικῶς μὲ τὴν πιθανὴν ἀποτελεσματικότητά τοῦ προγράμματος, ὅσον ἀφορᾷ τὸν βασικὸν αὐτοῦ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν καὶ πιθανῶς καὶ τὰς δυνατὰ ἐπιδράσεις αὐτοῦ ἐπὶ τῆς παραγωγικῆς ἐπαρκείας τῆς βιομηχανίας. Πρὶν ὅμως εἰσελθόμεν εἰς τὰς κατ' ἰδίαν ἀπόψεις τοῦ θέματος θὰ ἦτο σκόπιμος μία σύντομος εἰσα-

λαγή ἐκ τῶν καταβλλομένων ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως εἰσφορῶν ὑπὲρ τρίτων ὀργανισμῶν καὶ δ) αἱ μικρότεραι ἀποσβέσεις, ὡς ἐκ τοῦ χαμηλοτέρου κόστους τῆς ἐπενδύσεως τῆς ἀντιπροσωπευομένης ὑπὸ μηχανημάτων εἰσαχθέντων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ συνεπεία τῆς τελωνειακῆς ἀπαλλαγῆς.

Εἶναι δύσκολον θεαίως νὰ ἐπιμετρηθῇ ἐπακριβῶς τὸ μέγεθος τῆς ἐπιπτώσεως τῶν τοιούτων ὠφελειῶν ἐπὶ τοῦ κατὰ μονάδα κόστους παραγωγῆς τῶν κατ' ἴδιαν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων. Τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν τῶν ὠφελειῶν ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ τῶν ἀπαλλαγῶν φόρου εἰσοδήματος, αἱ ὁποῖαι καταλήγουν πρὸς πλήρη φορολογικὴν ἀπαλλαγὴν διὰ τὸ χρονικὸν τουλάχιστον διάστημα τὸ προβλεπόμενον ὑπὸ τοῦ μέτρου.

Ὁ σκοπὸς ἐνταῦθα δὲν εἶναι φυσικὰ ἢ λεπτομερῆς ἀνάλυσις τῶν διαφόρων ἐπιπτώσεων καὶ συνεπειῶν, τὰς ὁποίας ἐνδεχομένως συνεπάγεται ἢ ἐφαρμογὴ τοῦ μέτρου τούτου. Μία τοιαύτη προσπάθεια εἶναι ἐκτὸς τοῦ σκοποῦ τῆς παρούσης μελέτης. Ἄλλωστε τὸ θέμα ἀπὸ ἀπόψεως φορολογικῶν κινήτρων καὶ δημοσιονομικῶν ἐπιπτώσεων ἔχει ἐπανειλημμένως ἀναλυθῆ ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἰωάν. Ν. Κούλη. Ἀντιθέτως, ἡ «πρόθεσις» ἐνταῦθα εἶναι ἡ διατύπωσις ὀρισμένων ἐρωτημάτων ἀναφορικῶς μὲ τὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν υἱοθετηθέντων μέτρων καὶ τὴν ἐπάρκειαν (καὶ ἴσως σκοπιμότητα) τῆς ἀκολουθουμένης πολιτικῆς βιομηχανικῆς ἀποκεντρώσεως, ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρόπον συλλήψεως καὶ ἐφαρμογῆς αὐτῆς.

Δὲν εἶναι ἀσυνεπὴς ἢ διάρθρωσις ἐγκαταστάσεως

Ἴσως εἶναι χρήσιμον νὰ συνοψισθῇ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὸ κύριον συμπέρασμα τῆς χωροταξικῆς ἀναλύσεως τῆς Ἑλληνικῆς βιομηχανίας, ἐφ' ἧς βασίζεται ἢ παρούσα ἐξέτασις, ὅτι δηλαδὴ ἡ διάρθρωσις τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς βιομηχανίας δὲν φαίνεται νὰ εἶναι ἀσυνεπὴς πρὸς τὰς ἐπενεργούσας οικονομικὰς δυνάμεις καὶ τὰς ὑφισταμένας ἀλληλοεξαρτήσεις. Τοιαῦται ἀλληλοεξαρτήσεις ἀφοροῦν : α) τὸ ἄμεσον κόστος διακινήσεως τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς καὶ τῶν προϊόντων, δεδομένης τῆς γεωγραφικῆς κατανομῆς τῶν ἐγχωρίων πρώτων ὑλῶν καὶ τῆς τοποθετήσεως τῶν ἀγορῶν βιομηχανικῶν προϊόντων, β) τὴν συχνότητα καὶ λοιπὰ χαρακτηριστικὰ τῆς προμηθείας τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς καὶ μεταφορᾶς τῶν προϊόντων, γ) τὰς συνθήκας μεταφορᾶς καὶ συνεπῶς τὸ ἐγκλειδόμενον ἄμεσον καὶ ἔμμεσον κόστος, δ) τὸν εὐθηνότερον τρόπον ἐφοδιασμοῦ μὲ εἰσαγόμενα ὑλικά κτεργασίας καὶ ε) τὰς δημιουργουμένας συνθήκας οἰκονομιῶν ἢ ἐπιβαρύνσεων γεωγραφικῆς συγκεντρώσεως καὶ κλίμακος παραγωγικῆς λειτουργίας.

Ἐὰν κρίνωμεν τὰ μέτρα (ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται τὸ πρόγραμμα διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν ἀντικειμενικῶν του σκοπῶν) ὑπὸ τὸ φῶς τῶν προαναφερθέντων συμπερασμάτων, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ μεγαλύτερα ἀδυναμία τοῦ προγράμματος ἔγκειται εἰς τὴν παράλειψιν τῆς συνδέσεως τῶν κατ' ἴδιαν μέτρων μὲ συγκεκριμένας ζῶνας βιομηχανικῆς ἐγκαταστάσεως κατὰ τρόπον συνεπῆ πρὸς τοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς μιᾶς ὀρισμένης πολιτικῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως. Ἡ προσέλκυσις βιομηχανιῶν πρὸς τὰς ἐπαρχίας, ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῆς βιομηχανικῆς δραστηριότητος, ἢ τῶν συνεπειῶν τὰς ὁποίας ὁ τόπος

έθνικὴν ἀγορὰν καὶ ἐκείνων αἵτινες παράγουν διὰ τὰς τοπικὰς ἀγορὰς τῶν περιφερειῶν. Δεδομένης τῆς παρουσίας διαρθρώσεως τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας, ἡ τελευταία κατηγορία περιλαμβάνει κυρίως βιοτεχνικὰς καὶ μικρὰς κλίμακος παραγωγικὰς μονάδας, ἢ «περιφερειακοποιήσεις» τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ σαφῆ ἔνδειξιν τῆς δευτερευούσης σχετικῶς ἐπιρροῆς, τὴν ὁποίαν αἱ οἰκονομικαὶ κλίμακος παραγωγικῆς λειτουργίας ἐξασκοῦν ἐπὶ τοῦ γενικοῦ κόστους αὐτῶν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ ἄμεσον κόστος διακινήσεως τοῦ προϊόντος πρὸς τὴν ἀγορὰν. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τὰ υἱοθετηθέντα μέτρα δὲν εἶναι οὐσιαστικῆς ἀποτελεσματικότητος, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἐξυπηρετήσεως προκαθωρισμένου ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ. Τὴν μόνην ἐξάιρεσιν ἀποτελεῖ ἡ διάταξις ἢ ἀναφερομένη εἰς τὴν παρώτρυνσιν συγχωνεύσεως ἐπαρχιακῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς τὸν σκοπὸν δημιουργίας μεγαλυτέρων καὶ πλέον ἐπαρκῶν μονάδων. Πλὴν ὅμως ἡ διάταξις αὕτη εἶναι ἀμφιβόλου ἀποτελεσματικότητος.

Ἀπομένει τὸ κύριον σῶμα τῶν βιομηχανικῶν κλάδων καὶ ἐπιχειρήσεων, αἵτινες παράγουν ἐπὶ ἑθνικῆς κλίμακος. Δι' ἐπιχειρήσεις τῆς κατηγορίας αὐτῆς, αἱ οἰκονομικαὶ κλίμακος παραγωγικῆς λειτουργίας καὶ χωρονομικῆς συγκεντρώσεως ἀσκοῦν ἰδιόζουσαν ἐπιρροὴν ὅσον ἀφορᾷ τὸν τόπον ἐγκαταστάσεώς των. Οἰαδήποτε προσπάθεια, σκοποῦσα νὰ ἀποκεντρώσῃ τὰς βιομηχανίας τοῦ τύπου αὐτοῦ, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραγνωρίσῃ τὰς διαφορὰς κόστους τὰς δημιουργουμένων ὑπὸ τοιοῦτων παραγόντων, χωρὶς νὰ θλάψῃ τὴν παραγωγικὴν ἐπάρκειαν τῶν κατ' ἰδίαν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τὴν ἀνταγωνιστικὴν ἱκανότητα αὐτῶν. Μία πολιτικὴ σκοποῦσα τὴν ἐξουδετέρωσιν τῶν κεντρομόλων δυνάμεων χωρονομικῆς ἐγκαταστάσεως, πρέπει νὰ συγκεντρωθῇ πρωτίστως ἐπὶ μέτρων, τὰ ὁποῖα θὰ ἦσαν ἱκανὰ νὰ ἀυξήσουν τὴν δύναμιν ἑξέως τῶν ἀντιπάλων ἐπαρχιακῶν ζωνῶν καὶ τοῦτο κατὰ τρόπον, ὅστις δὲν θὰ θλάψῃ τὴν χωρονομικὴν ἰσορροπίαν τῶν σχετικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ ἐπιχορήγησις συγκεκριμένων περιοχῶν βιομηχανικῆς ἐγκαταστάσεως θὰ ἦτο τὸ προτιμότερον μέσον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς.

Ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ προβλήματος κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν σημαίνει ὅτι τὸ μέτρον θὰ πρέπει νὰ σκοπῇ κυρίως εἰς τρία τινά : 1) τὴν ἐξουδετέρωσιν τῶν διαφορῶν κόστους μεταφορᾶς, 2) τὴν δημιουργίαν οἰκονομιῶν ἐγκαταστάσεως μέσῳ ἐπενδύσεως εἰς ἔργα βιομηχανικῆς ὑποδομῆς καὶ ἐξυπηρετήσεως καὶ 3) τὴν δημιουργίαν λοιπῶν ἐξωτερικῶν οἰκονομιῶν συγκεντρώσεως, αἵτινες συνήθως ἀπορρέουν ἐκ τῆς συγκεντρώσεως συμπληρωματικῶν δραστηριοτήτων εἰς τὴν αὐτὴν περιφέρειαν. Κρατικαὶ προσπάθειαι διὰ τὴν ἀποκέντρωσιν τῆς βιομηχανίας προῶρισται νὰ ἀποτύχουν, ἐὰν αἱ ἐπιβαρύνσεις, αἵτινες θὰ δημιουργηθοῦν ἐκ τῆς ἐπιβληθείσης χωρονομικῆς ἐγκαταστάσεως, ἀντισταθμίσουν τὰ ὑπὸ τοῦ προγράμματος παρεχόμενα ὄφελῃ.

Τὰ ἐν ἰσχύϊ μέτρα δυνατὸν ὅμως νὰ ἀποδειχθοῦν ἀποτελεσματικὰ ὡς πρὸς τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς ἀναφερθείσης δυσκολίας μετακινήτικότητος τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ παράγοντος. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, μία ἀξίησις τοῦ ποσοστοῦ κέρδους τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, μέσῳ προνομίων φορολογικῆς ἀπαλλαγῆς, δυνατὸν νὰ προσελκύσῃ τοὺς βιομηχάνους νὰ ἐγκατασταθοῦν μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν. Πλὴν ὅμως, ὁ τοιοῦτος παράγων (χαμηλὴ ἐπιχειρηματικὴ μετακινήτικότης), ὡς

δύναμις ἔλξεως πρὸς τὴν περιοχὴν πρωτευούσης, θὰ πρέπει νὰ εἶναι μᾶλλον δευτερευούσης θαρρύτητος.

Αἱ πιθανότητες εἶναι ὅτι τὸ ἐφαρμοσθὲν μέτρον εἴτε θὰ ἀποδῆ ἄνευ σοβαρᾶς ἀποτελεσματικότητος, ὅσον ἀφορᾷ τὸν σκοπὸν τῆς ἀποκεντρώσεως, ἢ θὰ καταλήξῃ νὰ δηγήσῃ βιομηχανίας εἰς ἀντι-οικονομικοὺς τόπους ἐγκαταστάσεως, ἐπιδεινῶνον οὕτω τὸ πρόβλημα τῆς παραγωγικῆς ἀνεπαρκειᾶς, τὸ ὁποῖον σήμερον εἶναι τὸ θρασικώτερον διὰ τὴν ἑλληνικὴν βιομηχανίαν.

Ποῦ πρέπει νὰ ἀποβλέπη ἡ ὀρθὴ πολιτικὴ

Μία πολιτικὴ ἣτις προώρισται νὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν προώθησιν τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων μακρὰν τῆς ἀρίστης χωρονομικῆς ἐγκαταστάσεως αὐτῶν εἶναι δυνατὸν νὰ δικαιολογηθῆ μόνον ἐὰν ἀποσκοπῆ: 1) εἰς τὴν μείωσιν ὑφισταμένων σημαντικῶν εἰσοδηματικῶν διαφορῶν μεταξὺ τῶν περιφερειῶν καὶ 2) τὴν δημιουργίαν ἀστικο-βιομηχανικῶν συμπλεγμάτων, τὰ ὁποῖα θὰ ἔδιδον ἀφορμὴν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀντιστοίχων περιοχῶν. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, μία πολιτικὴ βιομηχανικῆς περιφερειακῆς ἀποκεντρώσεως θὰ ἦτο εὐπρόσδεκτος, δεδομένου ὅτι εἶναι συνεπὴς πρὸς συγκεκριμένους ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς. Πλὴν ὅμως, ἡ τοιαύτη πολιτικὴ θὰ πρέπει νὰ συνδεθῆ μετὰ εἰδικῶν προγραμμάτων περιφερειακῆς ἀναπτύξεως ἢ ἐτέρους σκοποὺς κοινωνικῆς εὐημερίας. Ἡ κοινωνία, εἰς τοιοῦτας περιπτώσεις, ἤμπορεῖ κάλλιστα νὰ ἀναλάβῃ ἐν γνώσει τὸ δάρος τοῦ κόστους τῶν ἐγκλεισμένων παραγωγικῶν ἀνεπαρκειῶν, ὡς τιμὴν διὰ τὴν ἐπίτευξιν ὀρισμένων ἀντικειμενικῶν σκοπῶν οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως ἢ κοινωνικῆς εὐημερίας. Μέτρα, τὰ ὁποῖα προορίζονται νὰ ἐξυπηρετήσουν ἄνευ διακρίσεως τὸν ἐν πολλοῖς ἀρίστον ἀντικειμενικὸν σκοπὸν προσελκύσεως τῶν βιομηχανικῶν μακρὰν τῆς περιφέρειας πρωτευούσης, εἶναι μᾶλλον ἀνεδαφικά. Ἀντιθέτως, μάλιστα, δυνατὸν νὰ ἀποδοῦν, ὡς ἐλέχθη, ἐπιβλαβῆ, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι θὰ παροτρύνουν βιομηχανίας πρὸς ἐγκατάστασιν εἰς ἀντιοικονομικὰς περιοχάς.

Καλῶς ἐχόντων τῶν πραγμάτων, εἶναι ὀλίγον ἐπικίνδυνον καὶ ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων ἀντι-οικονομικόν, νὰ ἐξωθῆ κανεὶς τὰς κατ' ἴδιαν βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις νὰ ἀποφασίζουσιν ἐπὶ τῇ θέσει μὴ οἰκονομικῶν κριτηρίων. Ἡ παρούσα πολιτικὴ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, μὲ τὸ νὰ παροτρύνῃ αὐτὰς νὰ ἀποφασίζουσιν οὕτω τὴν ἐπιλογὴν τοῦ τόπου ἐγκαταστάσεως τῶν ἐργοστασίων των, συμβάλλει πολὺ ὀλίγον εἰς μίαν ὑγιᾶ βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν. Τοιοῦτος κίνδυνος φυσικὰ εἶναι μᾶλλον περιωρισμένος ὑπὸ συνθήκας πλήρους ἀνταγωνισμοῦ, πλὴν ὅμως ὑπὸ περιστάσεις ἰσχυρᾶς τελωνειακῆς προστασίας καὶ περιωρισμένου ἐμπορικοῦ ἀνταγωνισμοῦ, ὡς αἰεὶ ἐπικρατοῦσαι ἐν Ἑλλάδι, ἢ ἐπιλογὴ ἀντι-οικονομικῶν τόπων ἐγκαταστάσεως καθίσταται εὐχολος, ἰδίως ὑπὸ τὸ κίνητρον χρηματικῶν ὠφελειῶν. Τὸ σοβαρώτερον ὅμως ἐρώτημα ἐν προκειμένῳ εἶναι κατὰ πόσον ἡ κρατικὴ πολιτικὴ θὰ πρέπει, ἐν ἐπιγνώσει, νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν δημιουργίαν διαρθρωτικῶν παραγωγικῶν ἀνεπαρκειῶν εἰς τὴν βιομηχανικὴν δραστηριότητα τῆς χώρας, ἐν ὄψει τῶν συνθηκῶν αἰτινες θὰ δημιουργηθοῦν ἐκ τῆς εισόδου τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Οἰκονομικὴν Κοινότητα. Εἶναι ἀνάγκη νὰ κατανοηθῆ ὅτι ἡ ἀπόφασις ἐντάξεως εἰς

τήν ΕΟΚ επιβάλλει όπως ή περιφερειακή κατανομή τών παραγωγικών πόρων γίνεται κατά τρόπον απόλυτως έπαρκή. Το έν ισχύι πρόγραμμα βιομηχανικής αποκεντρώσεως δέν φαίνεται νά συμβάλλη κατά πολύ εις τόν σκοπόν αυτόν. ³Αντιθέτως, συντείνει εις τήν δημιουργίαν προσθέτων ανεπαρκειών.

Η άνωτέρω ανάλυσις δέν σημαίνει φυσικά ότι μία συνεχής συγκέντρωσις τών βιομηχανιών εις τήν περιφέρειαν πρωτευούσης είναι επιθυμητή και ότι θα πρέπει νά γίνη άνεκτή. ³Αντιθέτως, εκείνο τό όποιον επιδιώκεται νά τονισθῆ είναι ότι μία κρατική πολιτική σκοπούσα τήν αποκέντρωσιν τῆς βιομηχανίας πρέπει νά ενεργήσῃ μέσῳ τών οικονομικών δυνάμεων, αἵτινες διέπουν τήν έπιλογήν τοῦ τόπου εγκαταστάσεως τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος και κατά τρόπον όστις δέν θα έπηρεάσῃ, ώς έλέχθη, επιβλαβώς τήν προοπτικήν τῆς παραγωγικῆς αποδοτικότητος τών κατ' ιδίαν βιομηχανικών μονάδων και τήν έπαρκή περιφερειακήν κατανομήν τών πόρων. Συνεπώς, μέτρα τά όποια θα απέβλεπον νά έπηρεάσουν ύπαρχούσας διαφοράς εις τό κόστος και τά μέσα μεταφοράς μεταξύ περιφερειών, τόν τρόπον προμηθειάς και τόν τόπον τών πρώτων ύλών, τό κόστος τών διαφόρων γενικών υπηρεσιών διά τήν βιομηχανίαν και τά λοιπά παρόμοια στοιχεία, θα ἦσαν κατά πολύ αποτελεσματικώτερα τών εφαρμοζόμενων, όσον άφορᾷ τήν άλλαγὴν τῆς παρούσης διαρθρώσεως τῆς χωρονομικῆς εγκαταστάσεως τῆς βιομηχανίας, χωρίς ταυτοχρόνως νά έπηρεασθῆ τό επίπεδον και ἡ διάρθρωσις τοῦ κόστους τών κατ' ιδίαν έπιχειρήσεων.

Φυσικά, δέν είναι άπαραίτητον νά βασισθῆ ύποχρεωτικώς ό σκοπός αποκεντρώσεως τῆς βιομηχανίας επί κριτηρίων παραγωγικῆς αποδοτικότητος. Είναι κάλλιστα δυνατή ἡ διαμόρφωσις μιᾶς οικονομικῆς πολιτικῆς θάσει άλλου τύπου κριτηρίων, ώς ἡ εξέλειψις εισοδηματικών διαφορών μεταξύ περιφερειών τῆς χώρας ἢ ακόμη και θάσει μὴ οικονομικών τοιούτων ώς τό τῆς εθνικῆς ασφαλείας. Μία κοινωνία είναι πάντοτε δυνατόν νά επιλέξῃ μεταξύ μεγαλύτερας παραγωγικῆς έπαρκειας και περιφερειακῆς βιομηχανικῆς αποκεντρώσεως διά κοινωνικούς σκοπούς. Τοῦτο όμως δέν φαίνεται νά είναι ἡ περίπτωση με τήν παρούσαν πολιτικήν βιομηχανικῆς αποκεντρώσεως. ³Αν και είναι δύσκολον νά αποφανθῆ τις όριστικώς ἐπ' αὐτοῦ, έν ὄψει μάλιστα τοῦ γεγονότος ότι τά εφαρμοσθέντα μέτρα δέν έχουν ρητῶς συνδεθῆ με προκαθορισμένους αντικειμενικούς σκοπούς. Το πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος, τουλάχιστον κατά τό παρὸν στάδιον, είναι περισσότερο ἢ ανάπτυξις μιᾶς οικονομικῶς υγιούς βιομηχανίας, έν συνδυασμῶ ἴσως και με τήν ανάπτυξιν ὀρισμένων περιφερειών, παρά μία πολιτική αποκεντρώσεως, ἣτις θα έξυπηρετεί άλλου είδους αντικειμενικούς σκοπούς.

Περιφερειακή έκβιομηχάνισις

Συνεπώς, μία ὀρθή πολιτική βιομηχανικῆς «περιφερειακοποιήσεως» θα πρέπει : 1) Νά ἔχη σαφείς και προκαθορισμένους αντικειμενικούς σκοπούς, 2) νά μὴ συμβάλλη εις τήν ανεπαρκή περιφερειακήν κατανομήν τών πόρων και 3) νά είναι συνδεδεμένη με συγκεκριμένα προγράμματα περιφερειακῆς ανάπτυξεως και τήν δημιουργίαν νέων αστικο-βιομηχανικών συμπλεγμάτων ίκανών νά άντισταθμί-

σου, υπό μορφήν παραγωγικής επαρχίας των επιχειρήσεων, την χωρονομικήν ἔλξιν, ἣν ἀσκεῖ ἡ περιφέρεια πρωτεύουσας. Τὸ τελευταῖον τοῦτο σημαίνει : α) τὴν ἐξεύρεσιν καὶ προσδιορισμὸν ἐκ τῶν προτέρων καταλλήλων ζωνῶν βιομηχανικῆς ἐγκαταστάσεως, β) τὴν ἀνάπτυξιν εἰς τὰς ζώνας αὐτὰς τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν βιομηχανίαν γενικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ κοινωνικῶν εὐκολιῶν καὶ τὴν παροχὴν αὐτῶν πρὸς τὴν βιομηχανίαν εἰς τιμὰς συναγωνισμοῦ καὶ γ) τὴν ἐξουδετέρωσιν ὑπαρχουσῶν τυχόν διαφορῶν εἰς τὸ κόστος μεταφορᾶς (συμπεριλαμβανομένου τοῦ κόστους λιμενικῶν ὑπηρεσιῶν), ὅσον ἀφορᾷ τὴν διαμετακίνησιν ὑλικῶν καὶ προϊόντων, οὕτως ὥστε αἱ βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις, αἱ ἐγκατεστημέναι εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ παράγουσαι δι' ὀλόκληρον τὴν ἐθνικὴν ἀγορᾶν, νὰ μὴ εὐρίσκωνται εἰς μειονεκτικὴν θέσιν διὰ τὰ προϊόντα των ἔναντι τῶν τῆς πρωτεύουσας.

Ἐν συντομίᾳ, ὑφίσταται ἀνάγκη διὰ μίαν ἐνέργειαν θάσει συγκεκριμένῃ καὶ ἐκ τῶν προτέρων προγραμματισμένων ζωνῶν βιομηχανικῆς ἐγκαταστάσεως. «Περιφερειακοποίησις» τῆς βιομηχανίας, εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὰς παρούσας προοπτικὰς, δὲν νοεῖται παρὰ μόνον ἐὰν αὕτη ἔχῃ προσεκτικῶς προγραμματισθῆ καὶ καθοδηγηθῆ ἀπὸ προκαθωρισμένα κριτήρια ἐνεργείας καὶ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ ἐπιτεύξεων. Ἡ προϋπόθεσις, ἣτις φαίνεται νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν παρούσαν πολιτικὴν ἐν προκειμένῳ, ὅτι δηλαδὴ ἀπαξ δημιουργηθῶν χρηματικὰ κίνητρα ἱκανὰ νὰ προσελκύσουν τὴν βιομηχανίαν πρὸς τὴν ἐπαρχίαν, οἱ κατ' ἴδιαν ἐπιχειρηματῆται θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐπιλέξουν τὴν ἀρίστην δι' αὐτοὺς ζώνην ἐγκαταστάσεως, δυνατόν νὰ ἀποδειχθῆ οὐχὶ καὶ τόσο ὀρθή. Τοῦτο εἶναι καὶ τὸ πιθανώτερον, ἐὰν ληφθῶν ὑπ' ὄψιν τὸ παρὸν ἐπίπεδον ὀργανωτικῶν ἱκανοτήτων τοῦ μέσου Ἑλληνος ἐπιχειρηματίου καὶ τὸ γεγονός ὅτι τὰ υἱοθετηθέντα μέτρα οὐδεμίαν ἔχουν, ὡς ἐλέχθη, συσχέτισιν πρὸς τοὺς διαρθρωτικοὺς ἐκείνους παράγοντας, οἵτινες προσδιορίζουν τὸν τόπον ἐγκαταστάσεως τῶν βιομηχανικῶν. Ἐπιπροσθέτως, μία ἀντιμετώπισις τοῦ προβλήματος τῆς ἀποκεντρώσεως τῆς ἐλληνικῆς βιομηχανίας θάσει τῶν ἀνωτέρω προτεινομένων ἀπαιτεῖ τὴν κατ' ἴδιαν ἐξέτασιν ἐκάστης συγκεκριμένης περιπτώσεως, ὑπὸ τὸ φῶς τῶν σχετικῶν κριτηρίων οικονομικῆς ἐγκαταστάσεως βιομηχανικῶν. Ὑφίσταται ἀνάγκη, συνεπῶς, μίας λεπτομεροῦς ἀναλύσεως τῶν «κερδῶν» καὶ «ζημιῶν», τὰ ὅποια αἱ διάφοροι ζῶναι ἐγκαταστάσεως προϋποθέτουν διὰ τὰς κατ' ἴδιαν βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις. Μόνον ὑπὸ τὸ φῶς τοιούτων συγκεκριμένων μελετῶν θὰ καταστῆ δυνατόν νὰ διαμορφωθῶν προγράμματα κρατικῆς ἐπιχορηγήσεως, πρὸς τὸν σκοπὸν παροτρύνσεως τῶν βιομηχανικῶν ὅπως ἐγκατασταθῶν εἰς συγκεκριμένας περιφερειακὰς ζώνας.